

En Del af Slaget.

Der er et Øjeblik med mægtig Fryd, naar Sværde blinker og Kanoner drøner og Faner vajer, hvor Triumfen staar. Den sidste Skandse faldt, nu har vi vundet. Vor, vor er Sejren! dette — det var Slaget!

Men Timerne, de lange, da vi gik i Solens Brand, de endnu længre Timer, da vi i Mørket maatte vente stille, Spionens dødeligt forhadte Værk, Intendanturens kedelige Smaating, Forplejning og Beklædning, Medicin og Hospital, og Hestefoderet, — er ogsaa Slaget, og er Sejrens Pris.

Og i de Dage, da vi ikke frygter og ikke haaber noget Angreb, og da ingen brat Begejstring kræves, bør vi roligt styrke vore Fæstningsværker og holde Mandtal, øve Tropperne, alt mens vi tænker — ikke: naar staar Slaget? men: nu staar Slaget! vi er ved at sejre!

Charlotte Perkins Stetson.
(Ved U. Birkedal).

Litteratur.

C. Th. Zahle: **Den danske Husmand.** Gyldendalske Boghandel. 122 Sider.

Naar vi tillader os at gøre »Kvinden og Samfundet«s Læsere opmærksomme paa denne lille, interessante Bog, søge vi Berettigelsen hertil i den Parallel, som Kampen for Husmandsstandens Frigørelse i saa godt som hele forrige Aarhundrede og Arbejdet for »Kvindesagen« i vore Dage frembyder, og vi lærer af den, at det ikke nytter at vente med Hænderne i Skødet paa den Guldalder, som skal komme; thi udefra kommer en Forbedring af et Samfundslags, saa lidt som et enkelt Menneskes Forhold meget sjældent. Vil man opnaa noget her i Verden, maa man lægge sig i Selen, stille sine Krav og med de til ens Raadighed værende Midler af al Magt arbejde mod sit Maal. Og, er det en Stands Interesser, det gælder, vil det jo som Regel være enkelte oplyste og fremsynede indenfor Standen, som vækker denne til Handling. Saaledes ogsaa indenfor den danske Husmandsstand.

Medens denne i Tiden før *Bondestandens* Frigørelse havde været forholdsvist velstillet og haft taalelige Livsvilkkaar, væsentligst fordi Hove-riet hvilede fortrinsvis paa Gaardmændene (paa Hartkornet), søgte Herremændene nu at skaffe sig Erstatning for de mistede Hoveribønder i Husmændene. Og de kunde saa meget lettere gøre dette, som

det blev mere og mere Skik og Brug — til Trods for Lov og Ret, — at Godsejerne lejede de til Godserne hørende Huse ud i Stedet for at give dem i Fæste, som Loven bød. Da Lejemaalet imidlertid kunde opsiges, medens Fæstet ifølge Lov skulde være paa Livstid, blev Lejehusmændene anderledes underkastede Godsejernes Vilkaarlighed og maatte finde sig i meget, som Fæsteren ikke behøvede. Tilmed skulde Lejen ikke betales i Penge men i personligt Arbejde, og saaledes blev Husmændene »Ugedagsmænd«. Herremændene havde dermed skaffet sig nye Hovbønder. Ved Forordningen af 30. Jan. 1807 ordnedes dette Forhold ved Lov, og der sattes strænge Straffe for Husmændenes Forsyndelser.

Disse Forhold blev ikke bedre — snarere værre i Løbet af de næste 30 Aar. Da var det omkring 1840, at Fæstehusmand Peder Hansen af Lundby begyndte sin energiske Agitation blandt Husmændene i Syd-sjælland. Han samlede Husmændene fra ni Herregaarde til fælles Op-træden og overrakte paa deres Vegne Distriktets Stænderdeputerede, Stænderforsamlingens Præsident, Dr. theol. Clausen, et Andragende om Afskaffelse af Pligtarbejde og Hustugten. Clausen støttede Husmændene.

Men det varede endnu længe, inden Sagen vandt frem, og Godsejernes Stædighed er egentlig først brudt i de sidste Aar af det 19de Aarhundrede, saa at der nu synes at skulle oprinde bedre Tider for den betrængte Husmandsstand.

Det er om denne lange, sejre, til Tider ret dramatiske Kamp, den foreliggende Bog i en livfuld Skildring giver os Oplysning; og navnlig knytter Interessen sig om den fattige Fæstehusmand Peder Hansens djærve og intelligente, dels mundtlige, dels skriftlige (i Almuevennen o. fl. St.) Agitation i Præstø, Holbæk og Sorø Amter. Man ser heraf, hvilket sejt Tag, der ofte skal til for at hale en Sag frem i Dagen, og man opdnes til ikke at give tabt paa Halvvejen.

Maatte Kvindebevægelsens Ledere lære af den fattige Husmand at holde sit Tag, — men tillige, at vække sine Kønssfæller til sanilet Op-træden og energisk Enkeltarbejde for de Rettigheder og Pligter — thi ogsaa Pligten er en Ret, saa sandt som kun den sporer vore Evner til fuld Udfoldelse, — som bør være uadskillelige fra ethvert menneskeligt Væsen, hvad enten det bærer Kappe eller Kaabe.

J. L.

Fred. Tolstrup: **Solvang.** Glimt af Livet i en dansk Præstegaard. Karl Schönbergs Forlag. 263 Sider.

Den Beskrivelse, Forfatteren giver af det Liv, der af et nygift Præstepar fra Brudeskamlen gennem en Menneskealder føres i Solvang Præstegaard, viser en saa ideel Livsførelse, at vi ved Læsningen uvilkkaarlig føler, hvor lykkelig for Hjemmene og opløftende for Menighederne det vilde være, om Livet i alle Danmarks Præstegaarde var saa gjennemtrængt som her af den Lære, Præsterne skulde forkynde og forklare.

Der er meget fint og smukt tænkt i denne Fortælling, kun forstaar vi ikke, at Forfatteren kalder den — Glimt af Livet i en Præstegaard — Lynglimt er det i hvert Fald ikke, intet belyses glimtvis i denne Bog, der i særlig Grad lider af langtrukken, udtværet Bredde.

Paa 265 Sider udmales dette meget fredelige Hjemliv, der aldrig brydes af store, stærke Følelser; hvor ingen Lidenskab vækker Storm og rasende Bølgeslag, ingen voldsomme Naturer brydes, men hvor alle, baade Forældrene, deres otte Børn, Plejebørn og Gjæster, kort sagt, enhver der søger ind under Solvang Præstegaards Tag, let og hurtigt lærer at føre Livet i Guds frygt efter udpræget grundtvigiansk Tilsnit, hvor langt fra Religionen de end tidligere har levet.

Fortællingen opruller Billedet af et idealt Hjemliv, som det er fredeligt og godt at leve, lærerigt for Ungdommen som etfølgeværdigt Exempel, men det er ikke interessant, det holder ikke Læseren i Aande. Bogen skæmmes desuden af og til af en sentimental, stundom endog helt forskruet Maner. En ældre Herre beskrives f. Ex. saaledes: »En middel-høj Mand med et Par graa Øjne, der oftest syntes sorte, fordi man ikke saa dem selv, men kun de mørke, buskede Bryn, der hang ud over dem og skyggede, ligesom Tjørnekrat paa en Brink kan skygge over Lyset i et Fjorddyb. Panden lignede — for den der kan forestille sig en saadan Lighed (det vilde være forbavsende om flere end Forfatteren kan det) — det øverste af en Tempelhvelving, stillet ned paa Jorden. Den skulde aabenbart have været høj og lys, men en eller anden Fejltagelse (af Vorherre?) havde fra Begyndelsen af gjort den lav og mørk; det saa næsten ud, som om den i Fødselstimen samtidig havde faaet Tryk og Modtryk« o. s. v.

Trods disse Bogens Svagheder synes der dog at være Evner tilstede, som kunde udvikles, naar Forfatteren, eller her vistnok Forfatterinden faar iagttaget Livet skarpere og levet sig mere ind i det.

2 > 1.

Gina Krog.

Foredraget i City.

Var det overfyldte Citylokale ved Gina Krogs Foredrag i Mandags et Tegn paa, at Interessen for det store Samfundsspørgsmaal, Kvinders Valgret, er ved at vaagne nu? Lad os haabe det. Et er i hvert Fald sikkert — og glædeligt, — det tilstedeværende Publikum fulgte Foredraget med en saadan Lydhørhed og var saa betagne baade af Talerinden og Emnet, at det slet ikke mærkede, hvorledes Timerne gik, og at Tiden allerede var langt fremrykket, da Foredraget var endt, og Diskussionen begyndte. Saa man ud over Forsamlingen, var man ikke længe om at opdage, at det var en usædvanlig intelligent Skare, der havde givet Møde, og at Ungdommen, den Ungdom, som Kvindesamfundet Gang

efter Gang har kaldt paa, var — endogsaa rigt repræsenteret. Ikke faa Rigsdagsmænd var til Stede, jeg nævner i Flæng Sigurd Berg, Jens Busk, Sabro Fogtmann o. m. a.

Og Gina Krog selv! Ja hvor er hun ikke prægtig baade at se og høre. En dejlig, smuk Skikkelse med en værdig Fremtræden og en rolig, klar, logisk Veltalenhed, der straks tog enhver af de Tilstedeværende med Storm. Den Glæde, der afspejlede sig i hendes Træk, da hun talte om Sejren, der var vunden efter den lange haardnakkede Modstand, føltes af alle de Tilstedeværende, og mange har sikkert i deres stille Sind tænkt: Gid vi var komne saa vidt!

Man havde særligt opfordret Frk. Krog til at fortælle de danske Kvinder om den Kamp og det Arbejde, der var gaaet forud for den smukke Sejre.

Krog, »at se op til de Danske, og saa kommer vi her og er naaede et Stykke videre end I. Men slaa nu vor Rekord; husk paa, at hver liden eller stor Sejr i det ene Land er til Hjælp og Støtte for alle de andre. Vi har spurgst saa ofte: Hvor kan Politiken være det, den skal være, naar den halve Del af Menneskeheden ikke er med. Hvor kan Politiken faa Hjærterne og Hjemmene med, naar ikke Kvinderne er med? Tag os med, og I skal se, der er godt for Jer, godt for os og godt for Samfundet.

— Da Pinseklokkerne ringede i Norge, ringede de Sejr ind for norske Kvinder. Allerede i 1884 havde vi stiftet den første Forening for Kvindebevægelsen. Aaret efter tog vi ved et Foredrag Sagen om Kvindestemmeretten op og stiftede en Forening paa 10 Medlemmer. Modstanden udeblev ikke — heldigvis! Biskop Høgh sagde, det var Syndfloden, der nu kom og udbredte sig om de forladte Hjem, de forladte Smaa o. s. v.

Vi har mærket Kampen som Bølgeslag. Snart har vi været som overskyldede af en ublid Skæbne, snart hævdes vi atter op. Men vi trættedes ikke. Vi sendte Bud efter Bud og fordrede samme Ret for Mand og Kvinde. Vi tvang dem til at kalde Stemmeretten for Mands-Stemmeretten, almindelig Stemmeret for Mænd og Kvinder var det jo ikke.

Det var bevægede Dage, og de bragte de forskelligste Rygter ud. Den 10. Maj — jeg holdt netop et Foredrag om Camilla Collet — fik vi Bud, at Odelstinget havde vedtaget Stemmeretten med 68 Stemmer mod 17. Der blev uendelig Jubel. Senere fik vi Bud, at Lagthinget havde forkastet den. Det gik frem og tilbage, men Sejren blev alligevel vor tilsidst, og vi fik den paa det

»Vi er vante til«, sagde Frøken Grundler, vi havde bedt om. Vi forstod, at det for os betød den stærkeste Indflydelse paa Udviklingen af vor Sag. Vi tænkte paa, hvad vi havde vundet, vi tænkte paa Biskop Høgh, vi besluttede at nu vilde vi fremad, bestandigt fremad, det skyldte vi vort Land, os selv — og Mændene.

Vi maa nu have de graa Skille-mure væk, Luften skal strømme frit,

Bestemmes Giftermaal i Himlen?

(Fra Svensk).

Det var Skiftetid »Bakke-Mor« gik omkring i Byen med en vigtig Mine og med sin graa Strikkestrømpe i Hænderne.

Hun syntes især at have meget at gøre paa Østergaard, hvor hun til Stadighed stak sin røde Næsetip ind ad Døren — til stor Ærgrelse for Husmoderen.

Bakke-Mor var nemlig godt kendt for at gaa omkring i Gaardene og lokke Tjenestefolkene bort ved at stille dem bedre Pladser og større Løn i Udsigt andre Steder.

Selv havde hun maaske Udsigt til en lille Provision, dersom Forretningen lykkedes, eller i hvert Fald til et halvt Dussin Kopper Kaffe, hvad der var hendes svage — eller stærke — Side, ligesom man tager det.

Hun havde ogsaa en anden lille Haandtering. Hun gav sig svært af med at stifte Giftermaal. Mangen Ungmø havde ved hendes Omsorg faaet sig en Mand, — om det var en god eller daarligh havde nok ikke haft saa meget at sige.

Nu var der paa Østergaard en dygtig Pige, som trolig havde tjent der i otte Aar, — hvad der efter Nutidsforhold jo siger en hel Del! Det var derfor ikke saa underligt, at den gode Husmoder saa med Misfornejlse paa ethvert Forsøg paa at berøve hende Lotte.

Hendes onde Anelser med Hensyn til Bakke-Mors Besøg bekræftede sig. Og det viste sig endda, at der var en Mand med i Spillet. Det var den gamle Fisker Westberg fra Odden, som nylig var bleven Enkemand.

— Og Westberg var da heller ingen ueffen Frier, det vilde Bakke-Mor gøre sin Saligheds Ed paa. Han var saa skikkelig en Fisker som nogen, og hans Hus var saa godt som nyt, — der var bare et Par Ruder i Stykker i Gavlen, men

det var da ikke noget at gøre Op-hævelser over. Og Koen stod ikke mere end sine ni Uger gold, og Faaret havde Tvilling-Lam hvert Aar og dertil saa megen Uld hvert Foraar, saa den snart ikke var til at veje. Det var saa prægtigt alt-sammen, og godt var det jo dog at faa sit eget Hus og en fordringsløs Mand, — det maatte hun, Bakke-Mor vel vide, som havde begravet to hæderlige Mænd i den sorte Jord.

Bakke-Mor tørrede sine Øjne med den graa Uldstrømpe. Lotte hørte opmærksomt efter, skønt hun saa ud, som om Talen slet ikke vedkom hende, for at lade sig mærke med noget, hørte ikke til god Tone, forstaar sig.

— »Saa dan en gammel Stabejs«, henkastede hun. »Jeg kunde da nok faa en bedre!«

»Aa Lotte skal ikke prale; han gaar i sit seksogtres. — Det er jo da ingen Alder for et Mandfolk«.

Lotte havde hørt, at Koen var saa mager.

Nej, det var saagu' Snak. Den var saa fed, at den skinnede.

Og Taget paa Huset var utæt! — Aa, hvor Folk dog kunde hitte paa, men om nu saa var, saa havde Westberg vel saa meget paa Kistebunden, at han kunde faa Tag-pap, om han vilde!

Nej, Lotte var alligevel ikke op-sat paa det. Hendes Husmoder havde nu lagt paa Lønnen til næste Aar og det baade med Uld og Lin-ned.

— Pyh! Bakke-Mor blæste ad Lønnen, som var den bare Luft! Westberg havde nok baade at ligge og sidde paa i sit Hus, — og med den Forklaring lavede hun sig til at tage Afsked, sikker paa, at Slaget var vundet. Fæstningen skulde nok kapitulere.

Og det gjorde den. Til Husmoderens store Bedrøvelse besluttede Lotte at gifte sig.

Westberg iførte sig sine Søndagsklæder med rødt Kravetørklæde og nye Fedtlæders Støvler og gik som lykkelig Fæstemand til Præstegaarden for at bestille Lysning.